

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 6ης Απριλίου 2006*

Στην υπόθεση C-124/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το *Gerechtshof te 's-Gravenhage* (Κάτω Χώρες) με απόφαση της 3ης Μαρτίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Μαρτίου 2005, στο πλαίσιο της δίκης

Federatie Nederlandse Vakbeweging

κατά

Staat der Nederlanden,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, πρόεδρο τμήματος, K. Schieman, N. Colneric (εισηγήτρια), K. Lenaerts και E. Juhász, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Δεκεμβρίου 2005,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Federatie Nederlandse Vakbeweging, εκπροσωπούμενη από τους L. S. J. de Korte και M. A. C. Vijn, advocaten,

— το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενο από την H. G. Sevenster και την M. de Mol,

— το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενο από τον T. Linden,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την N. Yerrell και τον P. van Nuffel,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιανουαρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 307, σ. 18), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2000/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 2000 (ΕΕ L 195, σ. 41, στο εξής: οδηγία).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Federatie Nederlandse Vakbeweging (ολλανδικής ομοσπονδίας συνδικάτων, στο εξής: FNV) και του Staat der Nederlanden (Ολλανδικού Δημοσίου), αντικείμενο της οποίας είναι το ζήτημα αν η δυνατότητα εξαγοράς των ημερών της ελάχιστης περιόδου ετήσιας άδειας, κατά την έννοια της οδηγίας, οι οποίες έχουν σωρευθεί από τα προηγούμενα έτη, αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

- 3 Η οδηγία εκδόθηκε με βάση το άρθρο 118 Α της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 της Συνθήκης ΕΚ έχουν αντικατασταθεί από τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ). Η οδηγία καθορίζει, σύμφωνα με το άρθρο της 1, παράγραφος 1, τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας.

4 Το τμήμα II της οδηγίας προβλέπει τα μέτρα που υποχρεούνται να λαμβάνουν τα κράτη μέλη ώστε κάθε εργαζόμενος να διαθέτει ελάχιστη περίοδο ημερήσιας και εβδομαδιαίας ανάπαυσης, καθώς και ετήσια άδεια μετ' αποδοχών. Ρυθμίζει επίσης τον χρόνο διαλείμματος και την ανώτατη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας.

5 Όσον αφορά την ετήσια άδεια, το άρθρο 7 της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται σε όλους τους εργαζομένους ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές για την απόκτηση του σχετικού δικαιώματος και τη χορήγηση της άδειας.

2. Η ελάχιστη περίοδος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών μπορεί να αντικαθίσταται από χρηματική αποζημίωση μόνον σε περίπτωση τερματισμού της εργασιακής σχέσης.»

6 Το άρθρο 17 της οδηγίας προβλέπει την ευχέρεια παρεκκλίσεων, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, από διάφορες διατάξεις της οδηγίας αυτής, χωρίς πάντως να αναφέρει σχετικώς το άρθρο 7.

7 Η οδηγία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τις 2 Αυγούστου 2004 από την οδηγία 2003/88/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 299, σ. 9). Το άρθρο 7 της οδηγίας παρέμεινε πάντως αμετάβλητο.

Η εθνική νομοθεσία

8 Οι κρίσιμες διατάξεις, οι οποίες θεσπίστηκαν με σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας στην ολλανδική εσωτερική έννομη τάξη, περιλαμβάνονται στο βιβλίο 7, τίτλος 10 (σύμβαση εργασίας), κεφάλαιο 3 (άδεια), του Αστικού Κώδικα (Burgerlijk wetboek, στο εξής: BW).

9 Το άρθρο 7:634, παράγραφος 1, του BW ορίζει τα εξής:

«Ο εργαζόμενος αποκτά για κάθε έτος, κατά το οποίο δικαιούνταν μισθού κατά τη διάρκεια όλου του συμφωνηθέντος χρόνου εργασίας, δικαίωμα άδειας ίσης τουλάχιστον προς το τετραπλάσιο του συμφωνηθέντος εβδομαδιαίου χρόνου ή, αν ο συμφωνηθείς χρόνος εργασίας εκφράζεται σε ετήσιο αριθμό ωρών, τουλάχιστον αντίστοιχης διάρκειας.»

10 Το άρθρο 7:638 του BW προβλέπει τα εξής:

«1. Ο εργοδότης υποχρεούται να παρέχει στον εργαζόμενο κάθε έτος τη δυνατότητα να λαμβάνει τουλάχιστον την άδεια την οποία δικαιούται βάσει του άρθρου 634.

2. Εφόσον δεν προβλέπεται ο καθορισμός της άδειας με γραπτή συμφωνία ή με συλλογική σύμβαση εργασίας ή δυνάμει συλλογικής συμβάσεως εργασίας ή

ρυθμίσεως του αρμόδιου διοικητικού οργάνου, ή εξ ονόματος αυτού, ή με νόμο, ο εργοδότης καθορίζει τα χρονικά σημεία ενάρξεως και λήξεως της άδειας σύμφωνα με τις επιθυμίες του εργαζομένου, εκτός αν σοβαροί λόγοι δεν το επιτρέπουν [...].

[...]

6. Ο εργοδότης υποχρεούται να παρέχει στον εργαζόμενο το υπολειπόμενο δικαίωμα άδειας σε ημέρες ή ώρες, εκτός αν σοβαροί λόγοι δεν το επιτρέπουν.

[...]»

11 Το άρθρο 7:639 του BW έχει ως εξής:

«Ο εργαζόμενος διατηρεί κατά τη διάρκεια της άδειάς του το δικαίωμα επί των αποδοχών του.»

12 Το άρθρο 7:640 του BW ορίζει τα εξής:

«1. Ο εργαζόμενος δεν μπορεί κατά τη διάρκεια της ισχύος της συμβάσεως εργασίας να παραιτηθεί από το δικαίωμά του άδειας έναντι αποζημιώσεως.

2. Όταν έχει αποκτηθεί δικαίωμα άδειας που υπερβαίνει το κατά το άρθρο 634 ελάχιστο όριο, επιτρέπεται παρέκκλιση από την παράγραφο 1 με γραπτή συμφωνία, καθόσον το εν λόγω δικαίωμα υπερβαίνει αυτό το ελάχιστο όριο.»

13 Το άρθρο 7:642 του BW προβλέπει τα εξής:

«Η αξίωση για αναγνώριση δικαιώματος άδειας παραγράφεται μετά την παρέλευση πενταετίας από την τελευταία ημέρα του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο γεννήθηκε η σχετική αξίωση.»

14 Το άρθρο 7:645 του BW προβλέπει τα εξής:

«Δεν επιτρέπεται παρέκκλιση από τις διατάξεις των άρθρων 634 έως και 643 σε βάρος του εργαζομένου, εκτός αν τα εν λόγω άρθρα προβλέπουν τη δυνατότητα τέτοιας παρέκκλισης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

15 Όσον αφορά τους παραπάνω νομικούς κανόνες, το ολλανδικό Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών και Απασχόλησης εξέδωσε τον Φεβρουάριο του 2001 ένα

ενημερωτικό έντυπο που είχε τον τίτλο «Nieuwe vakantiewetgeving. Meer ruimte voor maatwerk» («Νέα νομοθεσία περί αδειών: Περισσότερες δυνατότητες για εργασία στα μέτρα του εργαζομένου», στο εξής: ενημερωτικό έντυπο) και στο οποίο αναφέρονταν τα εξής:

«Η βάση της νομοθεσίας περί αδειών παραμένει η ίδια: κάθε εργαζόμενος δικαιούται άδεια μετ' αποδοχών. Ο ελάχιστος αριθμός ημερών ετήσιας άδειας είναι το τετραπλάσιο του αριθμού των εργασίμων ημερών ανά εβδομάδα. [...]

Επιτρέπεται πάντοτε η χορήγηση περισσότερων ημερών άδειας, ποτέ όμως λιγότερων!

[...]

3. Σώρευση ημερών άδειας

Μπορούν οι εργαζόμενοι να σωρεύουν τις ημέρες άδειάς τους επί μερικά έτη, με σκοπό να πραγματοποιήσουν τον γύρο του κόσμου;

Ναι, αυτό είναι κάλλιστα δυνατό. Οι ημέρες άδειας μπορούν να σωρεύονται επί μακρότερα χρονικά διαστήματα πριν χρησιμοποιηθούν. [...]

4. Εξαγορά ημερών άδειας

Το σπίτι πρέπει να ανακαινισθεί. Μπορεί ένας εργαζόμενος να λάβει χρήματα σε αντάλλαγμα των ημερών άδειας που έχει σωρεύσει;

Ναι μεν, αλλά... Οι επιπλέον ημέρες άδειας μπορούν πλέον να εξαγοράζονται. Η δυνατότητα αυτή αφορά είτε τις ημέρες άδειας που υπερβαίνουν το υποχρεωτικό ελάχιστο ετήσιο όριο ημερών είτε τις ημέρες που έχουν σωρευθεί από προηγούμενα έτη.

Παράδειγμα: Εργαζόμενος πλήρους απασχολήσεως έχει σωρεύσει 50 ημέρες άδειας και θέλει να τις πωλήσει στον εργοδότη του. Δεν έχει ακόμη λάβει άδεια κατά το τρέχον έτος. Μπορεί επομένως να πωλήσει το πολύ 50 μείον 20 (ελάχιστο κατά νόμο όριο) = 30 ημέρες.»

- 16 Κατά την κοινοβουλευτική συζήτηση για το άρθρο 7:640 του BW, η Ολλανδική Κυβέρνηση εξέθεσε συνοπτικώς τα ακόλουθα: Το δικαίωμα ελάχιστης άδειας συνίσταται στον αριθμό ημερών που δικαιούται οπωσδήποτε ο εργαζόμενος εντός ορισμένου έτους, χωρίς τις καθ' υπέρβαση του υποχρεωτικού ορίου του νόμου ημέρες κατ' αυτό το έτος και χωρίς τις ημέρες που έχουν σωρευθεί από προηγούμενα έτη. Όλες οι σωρευθείσες από προηγούμενα έτη ημέρες μπορούν να εξαγοράζονται, ανεξαρτήτως της προελεύσεώς τους. Είναι αδιάφορο επομένως αν οι ημέρες αυτές έχουν σωρευθεί από υπερβαίνουσα την προβλεπόμενη από τον νόμο άδεια ή από την ελάχιστη άδεια προηγούμενου έτους. Όταν ο εργαζόμενος δεν έχει κάνει (πλήρως ή εν μέρει) χρήση του δικαιώματος ελάχιστης άδειας για οποιονδήποτε λόγο, το δικαίωμα αυτό δεν ισχύει πλέον σε επόμενο έτος ως δικαίωμα ελάχιστης άδειας. Για το επόμενο αυτό έτος υφίσταται πράγματι αυτοτελές δικαίωμα ελάχιστης άδειας. Έναντι αυτού του δικαιώματος από προηγούμενο έτος, του οποίου δεν έγινε χρήση, μπορεί να προβλέπεται χρηματική αποζημίωση.

- 17 Κατά την κοινοβουλευτική αυτή συζήτηση, αναγνωρίστηκε ότι η δυνατότητα εξαγοράς ημερών άδειας ενέχει τον κίνδυνο να μη λαμβάνουν οι εργαζόμενοι τις ημέρες άδειας, αφού γνωρίζουν ότι οι ημέρες άδειας που δεν ελήφθησαν σε ένα έτος μπορούν να εξαγοραστούν κατά τα επόμενα έτη. Εν προκειμένω διευκρινίστηκε ότι τόσο οι εργοδότες όσο και οι εργαζόμενοι έπρεπε να τεθούν ενώπιον των ευθυνών τους και ότι αναμενόταν ότι οι ενδιαφερόμενοι θα συμπεριφερθούν με υπευθυνότητα. Επισημάνθηκε ότι ο εργοδότης υποχρεούται βάσει του άρθρου 7:638, παράγραφος 1, του BW να παρέχει στον εργαζόμενο τη δυνατότητα να λαμβάνει οπωσδήποτε την ελάχιστη ετήσια άδεια. Ο εργαζόμενος μπορεί να εξαναγκάσει τον εργοδότη να του δώσει αυτή την ελάχιστη άδεια.
- 18 Προτάθηκε να τροποποιηθεί το άρθρο 7:640, παράγραφος 2, του BW κατά τρόπο ώστε από τον συνολικό αριθμό σωρευμένων ημερών άδειας να μην επιτρέπεται η εξαγορά του μέρους που προέκυψε από τη λήψη σε προηγούμενα έτη μικρότερης άδειας από το κατά νόμο ελάχιστο όριο. Η πρόταση αυτή απορρίφθηκε κατά την κοινοβουλευτική συζήτηση.
- 19 Η FNV προσέφυγε ενώπιον του Rechtbank te 's-Gravenhage, από το οποίο ζήτησε να αναγνωρίσει κυρίως ότι το Ολλανδικό Δημόσιο ενεργεί παράνομα, διότι δέχεται, κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας, ότι, σύμφωνα με την ερμηνεία που δίνει στην έννοια «ελάχιστη ετήσια άδεια» του άρθρου 7:634 του BW, οι ημέρες που έχουν σωρευθεί από τα προηγούμενα έτη, τόσο οι προβλεπόμενες από τον νόμο όσο και οι υπερβαίνουσες το όριο του νόμου, δεν περιλαμβάνονται στο δικαίωμα για ελάχιστη άδεια και μπορούν καταρχήν να εξαγοράζονται. Η FNV ζήτησε επίσης να υποχρεωθεί το Ολλανδικό Δημόσιο να μην γνωστοποιεί πλέον την εσφαλμένη ερμηνεία που δίδει στο άρθρο 7:640 του BW, να μη διανέμει πλέον το ενημερωτικό έντυπο και να δημοσιοποιήσει την απόφαση που θα εκδοθεί.
- 20 Το Rechtbank te 's-Gravenhage απέρριψε την προσφυγή. Η FNV άσκησε έφεση ενώπιον του Gerechtshof te 's-Gravenhage και υπέβαλε επίσης το επικουρικό αίτημα να αναγνωριστεί ότι, κατά ορθή ερμηνεία του άρθρου 7:640, παράγραφος 2, του

BW, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας, δεν εξαγοράζονται οι ημέρες της ελάχιστης άδειας που ο εργαζόμενος δικαιούνταν νόμιμα σε ορισμένο έτος, αλλά δεν τις χρησιμοποίησε κατά το έτος αυτό.

- 21 Το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι από το ιστορικό θεσπίσεως του νόμου, σε συνδυασμό με το ενημερωτικό έντυπο, προκύπτει ότι η ελάχιστη περίοδος ετήσιας άδειας, όταν ο εργαζόμενος δεν κάνει χρήση της, μπορεί να αντικατασταθεί εντός επομένου έτους από χρηματική αποζημίωση. Αν ληφθούν υπόψη οι προπαρασκευαστικές εργασίες του εν λόγω νόμου, το περιεχόμενο του ενημερωτικού εντύπου είναι τέτοιο ώστε, όταν το περιεχόμενό του δεν συνάδει προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται η οδηγία, η διανομή του χωρίς οποιαδήποτε προειδοποίηση –που δεν υπάρχει– είναι παραπλανητική και επομένως παράνομη. Είναι καθ' όλα πιθανό ότι η δυνατότητα μεταγενέστερης εξαγοράς των ημερών ελάχιστης ετήσιας άδειας θα έχει ως συνέπεια να μη λαμβάνουν ή να μη λαμβάνουν πλήρως οι εργαζόμενοι την ελάχιστη αυτή ετήσια άδεια. Κατά το αιτούν δικαστήριο πάντα, η εσφαλμένη ερμηνεία της οδηγίας από το Ολλανδικό Δημόσιο θίγει τα συμφέροντα της FNV, η οποία προασπίζει τα συμφέροντα των εργαζομένων στις Κάτω Χώρες.
- 22 Υπό τις περιστάσεις αυτές το *Gerechshof te 's-Gravenhage* αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνάδει προς το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα δε προς το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/104 [...], η νομοθετική διάταξη κράτους μέλους η οποία παρέχει τη δυνατότητα να συμφωνείται γραπτώς κατά τη διάρκεια ισχύος της συμβάσεως εργασίας ότι στον εργαζόμενο που σε κάποιο έτος δεν έλαβε καθόλου, ή δεν έλαβε ολόκληρη την ελάχιστη ετήσια άδειά του καταβάλλεται για τον λόγο αυτό χρηματική αποζημίωση σε κάποιο από τα επόμενα έτη;

Στο πλαίσιο αυτού του ερωτήματος, λαμβάνεται ως δεδομένο ότι η αποζημίωση δεν καταβάλλεται έναντι του δικαιώματος του εργαζομένου για ελάχιστη άδεια κατά το τρέχον έτος ή κατά τα επόμενα έτη.»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 23 Ευθύς εξαρχής πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα που έθεσε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την έλλειψη νομιμότητας της μεταφοράς των ημερών της ελάχιστης περιόδου ετήσιας άδειας σε επόμενο έτος.
- 24 Το ζήτημα αυτό δεν χρειάζεται να εξεταστεί λεπτομερώς και αρκεί να υπενθυμιστεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι η άδεια που χορηγείται βάσει του κοινοτικού δικαίου δεν μπορεί να θίξει το δικαίωμα λήψεως άλλης άδειας χορηγούμενης βάσει του δικαίου αυτού (βλ. απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, C-519/03, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 2005, σ. I-3067, σκέψη 33). Επομένως, αν στο τέλος του έτους έχουν σωρευθεί ημέρες από διάφορες άδειες που χορηγούνται βάσει του κοινοτικού δικαίου, ενδέχεται να είναι αναπόφευκτη η μεταφορά της ετήσιας άδειας ή ενός μέρους της στο επόμενο έτος.
- 25 Με το προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν αντιβαίνει στο άρθρο 7 της οδηγίας το γεγονός ότι μια διάταξη του εθνικού δικαίου επιτρέπει, κατά τη διάρκεια της ισχύος της συμβάσεως εργασίας, την αντικατάσταση των ημερών ετήσιας άδειας, υπό την έννοια της οδηγίας, που δεν χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια συγκεκριμένου έτους από την καταβολή χρηματικής αποζημίωσης σε ένα από τα επόμενα έτη.

- 26 Η εναρμόνιση σε κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας αποσκοπεί στην εξασφάλιση καλύτερης προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, παρέχοντάς τους το δικαίωμα για ορισμένες ελάχιστες περιόδους ανάπαυσης, και ιδίως για ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, καθώς και για επαρκή διαλείμματα (βλ. αποφάσεις της 26ης Ιουνίου 2001, C-173/99, BECTU, Συλλογή 2001, σ. I-4881, σκέψη 38, και της 1ης Δεκεμβρίου 2005, C-14/04, Dellas κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-10253, σκέψη 41).
- 27 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται σε όλους τους εργαζομένους ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές για την απόκτηση του σχετικού δικαιώματος και τη χορήγηση της άδειας.
- 28 Το δικαίωμα κάθε εργαζομένου για ετήσια άδεια μετ' αποδοχών πρέπει να θεωρηθεί ως αρχή του κοινοτικού κοινωνικού δικαίου με ιδιαίτερη σημασία, από την οποία δεν μπορεί να γίνεται παρέκκλιση και της οποίας η εφαρμογή από τις αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να γίνεται εντός των ορίων που προβλέπει ρητά η ίδια η οδηγία (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση BECTU, σκέψη 43, και απόφαση της 18ης Μαρτίου 2004, C-342/01, Merino Gómez, Συλλογή 2004, σ. I-2605, σκέψη 29).
- 29 Η οδηγία καθιερώνει επιπλέον τον κανόνα ότι κανονικά στον εργαζόμενο πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα πραγματικής ανάπαυσης, στο πλαίσιο της μέριμνας της αποτελεσματικής προστασίας της ασφάλειας και της υγείας του, αφού μόνο στην περίπτωση τερματισμού της εργασιακής σχέσης επιτρέπεται, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, να αντικαθίσταται το δικαίωμα για ετήσια άδεια μετ' αποδοχών από χρηματική αποζημίωση (προπαρατεθείσες αποφάσεις BECTU, σκέψη 44, και Merino Gómez, σκέψη 30).
- 30 Το θετικό αποτέλεσμα της άδειας αυτής για την ασφάλεια και την υγεία του εργαζομένου διασφαλίζεται πλήρως όταν η άδεια χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια του έτους για το οποίο προβλέπεται, δηλαδή κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους. Εντούτοις, αυτός ο χρόνος ανάπαυσης δεν χάνει την αξία του από την άποψη του παραπάνω αποτελέσματος, αν χρησιμοποιηθεί σε μεταγενέστερη περίοδο.

- 31 Δεδομένου πάντως ότι η άδεια, υπό την έννοια της οδηγίας, μπορεί, όταν χρησιμοποιείται σε κάποιο από τα επόμενα έτη, να συμβάλλει στην ασφάλεια και την υγεία του εργαζομένου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η άδεια αυτή διέπεται οπωσδήποτε από την οδηγία.
- 32 Εν πάση περιπτώσει, η δυνατότητα καταβολής χρηματικής αποζημίωσης για τη μεταφερόμενη ελάχιστη ετήσια άδεια θα αποτελούσε κίνητρο για να μη χρησιμοποιεί ο εργαζόμενος την άδειά του για την ανάπαυσή του ή για να εξωθούνται οι εργαζόμενοι να μην τη χρησιμοποιούν προς τούτο, κίνητρο που θα ήταν ασυμβίβαστο με τους σκοπούς της οδηγίας.
- 33 Κατά συνέπεια, αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας η αντικατάσταση της ελάχιστης περιόδου ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών από χρηματική αποζημίωση, σε περίπτωση μεταφοράς της άδειας αυτής σε επόμενο έτος.
- 34 Επιπλέον, το άρθρο 7 της οδηγίας δεν καταλέγεται μεταξύ των διατάξεων από τις οποίες η οδηγία επιτρέπει ρητά παρεκκλίσεις (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση BECTU, σκέψη 41). Κατά συνέπεια, δεν έχει σημασία αν η καταβολή χρηματικής αποζημίωσης έναντι της ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών στηρίζεται σε συμφωνία συμβατικής φύσης.
- 35 Κατόπιν όλων των παραπάνω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7 της οδηγίας έχει την έννοια ότι αντιβαίνει στο άρθρο αυτό το γεγονός ότι μια διάταξη του εθνικού δικαίου επιτρέπει, κατά τη διάρκεια της ισχύος της συμβάσεως εργασίας, την αντικατάσταση των ημερών ετήσιας άδειας, υπό την έννοια της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου 7, που δεν χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια συγκεκριμένου έτους από την καταβολή χρηματικής αποζημίωσης σε ένα από τα επόμενα έτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ³⁶ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 7 της οδηγίας 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2000/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 2000, έχει την έννοια ότι αντιβαίνει στο άρθρο αυτό το γεγονός ότι μια διάταξη του εθνικού δικαίου επιτρέπει, κατά τη διάρκεια της ισχύος της συμβάσεως εργασίας, την αντικατάσταση των ημερών ετήσιας άδειας, υπό την έννοια της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου 7, που δεν χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια συγκεκριμένου έτους από την καταβολή χρηματικής αποζημίωσης σε ένα από τα επόμενα έτη.

(υπογραφές)